

UKM 05/24 Inkluderende fellesskap

Sammendrag av saksorienteringen

Ungdommens kirkemøte behandlet i 2022 saken «En universell utformet kirke» (UKM 7/22). Som en oppfølging av saken ønsker UKM 24 å behandle en sak som ser spesielt på inkluderende fellesskap for og med ungdommer med utviklingshemming i Den norske kirke. Utgangspunktet er retten til deltakelse, og kirkens ønske om å skape gode møteplasser og fellesskap. Hvis kirken skal være for alle, forutsetter det at kirken endrer seg. Og det forutsetter at en spør og hører på de som per dags dato ikke blir hørt.

Komiteens merknader

Komiteen legger saksorienteringen til grunn. Komiteen har følgende merknader:

1. Kirken skal være for, av og med alle.
2. Kirken skal møte personen og ikke diagnosen. I kirken skal alle kunne være *hele mennesker*. Kirken skal være et sted der diagnoser ikke spiller noen rolle, men alle kan delta som de er med hele seg, uansett forutsetning og behov for tilrettelegging. Dette skiller kirken fra andre møteplasser i samfunnet.
3. Alle mennesker har behov for å bli sett, for relasjoner, respekt, tilhørighet og samhold. Dette gjelder selvsagt også mennesker med utviklingshemming. Alle trenger et godt fellesskap.
4. Komiteen erkjenner at vi sjeldent møter mennesker med utviklingshemming i våre fellesskap. Våre menigheter og kristne fellesskap er homogene og gjenspeiler ikke det menneskelige mangfoldet.
5. Komiteen vil fremheve det viktige prinsippet «Ingenting om oss uten oss!» som betyr at mennesker med funksjonsnedsettelse skal involveres i samtaler og saker som angår dem.
6. Komiteen er opptatt av at vi ikke havner i et «oss og dem». Derfor har mennesker med egne erfaringer (erfaringskonsulenter) deltatt på komitemøter og bidratt med innspill. UKM 24 har i forbindelse med denne saken gjennomført et rettighetsverksted i regi av Redd Barna.
7. Når det gjelder begrepsbruk så ønsker komiteen å minne om begrepsavklaringen i saksfremlegget.

8. Hvordan kan kirken og kirkelige fellesskap bli mer inkluderende? Dette spørsmålet har ikke et enkelt svar, men krever kontinuerlig utforskning, kompetansebygging og prioritering. Men ikke minst krever det holdningsendringer og vilje.
9. Ingen skal kjenne på skam for å være annerledes, utrykke seg annerledes eller være redd for å gjøre feil. Alle skal ha plass i kirken.
10. Alle har behov for å delta. Komiteen ønsker derfor å fremheve betydningen av CRPD (FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne) som fremhever at funksjonshemming er en naturlig og positiv del av det menneskelige mangfold. Et viktig prinsipp i konvensjonen er deltakelse og inkludering. I tillegg tydeliggjør CRPD at det er samfunnet, og ikke den enkelte funksjonshemmede, som må endres. I kirken betyr det for eksempel at alle skal kunne delta som frivillige.
11. Kjennetegnet på en kristen kirke er at den består av et mangfold av forskjellige mennesker. Mangfold bør derfor være en selvfølge i alle kirkelige fellesskap.
12. Kirken må endre seg. Vi må kontinuerlig oppdage og fjerne de barrierene som hindrer deltakelse og bygge opp en kirke hvor alle med-lemmer har sin likeverdige plass.¹ Barrierer i denne sammenheng kan være både fysiske, sosiale, økonomiske, sensoriske og mye mer. Eksempelvis finnes familier som gruer seg til å delta på en julegudstjeneste i frykt for at barnet får blikk eller oppfører seg «ikke passende».
13. Når det gjelder kompetansebygging ønsker komiteen å påpeke at det finnes god kompetanse i kirken om hvordan menigheter kan legge til rette for inkludering i praksis. Det er behov for å bruke denne kompetansen mer systematisk og dele erfaringene.
14. Når det gjelder ressursutvikling ønsker komiteen å peke på gode eksisterende ressurser fra kirken og fra kirkelige og ikke-kirkelige organisasjoner. Disse bør tas i bruk i mye større grad.
15. Komiteen skjønner at små grep kan bety veldig mye for å kommunisere at kirken mener alvor med ønsket om å være inkluderende. Det betyr mye å for eksempel ta i bruk alternative kommunikasjonsformer som tegn til tale, bruk av ulike sanser, ha tid til å bli kjent eller at et opplegg er godt beskrevet i en invitasjon.
16. Komiteen ønsker å bemerke at vedtakene i saken ikke direkte medfører økonomiske konsekvenser. Men i menigheten eller barne- og ungdomsarbeidet er det ofte behov for økonomi for støttekontakter og andre tilretteleggingstiltak. Siden dette ofte er en

¹ Jfr. Torgauten, Tor Ivar. Også jeg hører med - Kirke for, av og med alle. 2024. Begrepet med-lemmer henviser også til Kristi kropp som en kropp med mange lemmer.

utfordring bør det jobbes med holdningsendringer hos de som bevilger midler, som kommunen og fellesråd.

Ungdommens kirkemøte vedtak

UKM 24 ønsker:

1. å utfordre til refleksjon over begrepene fellesskap og inkludering, og at kirken fremmer inkluderende fellesskap og muligheter for likeverdig deltakelse for alle.
2. at møter og arrangement i kirkelig regi er universell utformet.
3. at det utvikles ressurser som bidrar til at menighetene kan jobbe bedre med inkluderende fellesskap. Dette er spesielt viktig i forbindelse med ressursutvikling i ny plan for kirkelig undervisning og læring.
4. at kontinuerlig kompetansebygging om inkluderende fellesskap blir prioritert.
5. at det initieres rettighetsverksteder for ungdommer med utviklingshemming i kirken.
6. at det satses på kompetansebygging og initieres holdningsskapende arbeid blant dem som bevilger midler.
7. at inkluderende fellesskap må være et kontinuerlig utviklende tema i Den norske kirke.

UKM 24 mener: La oss alle bli inkluderingsagenter!

Saksorientering

Bakgrunn

Alle har de samme rettigheter

Mennesker med funksjonsnedsettelser har akkurat de samme rettighetene som alle andre. Dette er slått fast i FNs konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Det gjelder selvsagt også for mennesker med utviklingshemming. Men rettighetene til utviklingshemmede brytes på mange områder. For eksempel kan utviklingshemmede ofte ikke bestemme selv hvor de vil bo og elever med utviklingshemming får dårligere undervisning enn andre elever. Utviklingshemmede diskrimineres rett og slett på en rekke samfunnsområder.

CRPD (FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne)

CRPD er en konvensjon som understreker at menneskerettigheter gjelder for alle (som barnekonvensjonen eller kvinnekonvensjonen). CRPD fremhever at funksjonshemming er en naturlig og positiv del av det menneskelige mangfold. Et viktig prinsipp i konvensjonen er deltakelse og inkludering. I tillegg tydeliggjør CRPD at det er samfunnet, og ikke den enkelte funksjonshemmede, som må endres. (Skarstad, K. (2019). *Funksjonshemmedes menneskerettigheter*. Universitetsforlaget.)

Vi har også en stemme!

Alle barn og unge har rett til å uttrykke sine meninger og å påvirke det som angår dem (FNs barnekonvensjon, artikkel 12). Men barn og unge med utviklingshemming har i mye mindre grad enn andre muligheter til å påvirke sine liv.

Derfor har Stiftelsen SOR og Redd Barna gjennomført rettighetsverksteder der ungdommer med utviklingshemming har medvirket med sine erfaringer og meninger. Prosjektet *Vi har også en stemme* skulle bidra til å løfte deres stemmer og å sette søkelys på deres rett til å bli hørt.

Det som har kommet frem under verkstedene er at ungdommer med utviklingshemming har de samme behovene, drømmer og ønsker som andre ungdommer i Norge. De er altså ikke «spesielle», som en gjerne sier om utviklingshemmede. Men deres *erfaringer* skiller seg ofte fra andre. Ungdommer med utviklingshemming forteller om at de blir møtt med

fordommer om hva de kan og ikke kan. De blir møtt med holdninger som sier at de ikke kan forstå eller ikke kan medvirke. De forteller om å ikke bli tatt på alvor og om at de blir mobbet. I tillegg kan de ofte ikke delta på lik linje med andre i skolen og fritiden på grunn av manglende universell utforming eller manglende individuell tilrettelegging. På skolen er elever med utviklingshemming ofte lite inkludert, fordi de får egne undervisningstilbud og har lite kontakt med de andre elevene.

Begrepsbruk

Språk endrer seg kontinuerlig, og dette gjelder også for begreper knyttet til funksjonsnedsettelse. Begrepenes er omdiskuterte, og det finnes ikke tydelige svar på hvilke begrep som bør brukes.

Her kan du lese hva noen interesseorganisasjoner mener om begrepenes og også hva disse innebærer:

[Unge funksjonshemmede om funksjonshemming og funksjonsnedsettelse](#)
[NFU Norge \(Norsk forbund for utviklingshemmede\) om utviklingshemming](#)

Hva er inkludering?

Inkludering betyr å kunne leve og delta i samfunn på lik linje med andre. Det betyr for eksempel å kunne leke på lekeplasser, gå på skole, få en arbeidsplass, gå på kino, delta som frivillig, engasjere seg og å si sin mening. Det handler derfor om likestilling og like rettigheter. Det er samfunnets ansvar å sørge for at et mangfold av mennesker kan delta.²

Det motsatte av inkludering er *segregering*. Segregering på grunn av nedsatt funksjonsevne betyr at man sorterer og plasserer mennesker i ulike isolerte grupper basert på funksjonsevne. Vårt samfunn er organisert på en slik måte at utviklingshemmede ofte får egne opplegg, istedenfor å kunne bli med på alt og å ha en naturlig plass i fellesskapet. Inkludering betyr derfor at samfunnet må endre seg.

La oss alle bli inkluderingsagenter!

Inkluderingsagenter³

- lytter til erfaringer til mennesker med utviklingshemming
- reflekterer over hva inkludering og fellesskap betyr i praksis
- kjemper for inkluderende fellesskap og en kirke der alle kan delta på lik linje med andre

Hvordan jobber Den norske kirke med dette?

Menighetenes arbeid for og med mennesker med utviklingshemming omfatter varierte tilbud som tilrettelagte fellesskap, gudstjenester, konfirmantundervisning og reiser. Disse fellesskapene har lang tradisjon i Den norske kirke, og etter pandemien har antall deltakere i slike tilrettelagte fellesskap økt og flere nye fellesskap har startet. Mange steder kaller man dette arbeidet for kirkens HEL-arbeid, som skal si noe om at kirken ikke er HEL, hvis ikke alle kan delta. Tilrettelagte fellesskap er for mange mennesker viktige sosiale arenaer og bidrar til livskvalitet og relasjonsbygging. Tilrettelagt konfirmantundervisning og noen ganger egne konfirmasjonsgudstjenester gjør det mulig å være konfirmant for unge som f.eks. ikke klarer å være i store grupper eller av andre årsaker ikke kan delta i det ordinære konfirmantopplegget.

Samtidig kjenner mange ansatte og frivillige, som er engasjerte i tilrettelagte fellesskap, en uro over manglende tilhørighet til resten av menigheten. Her er Den norske kirke utfordret til å reflektere over egen praksis.

Cato Brundvand Ellingsen (2015) skriver om dette:

Det er ingen motsetning mellom segregerte arenaer og det å ha troen på et inkluderende samfunn som et gode for den enkelte. Skal enkeltmenneskets selvbestemmelse være reell, må den enkelte også ha mulighet til å fatte valg. Ofte vil denne valgfriheten være sterk begrenset. [...] Vi andre, hvem nå det er, har stort sett en lang rekke fritidstilbud å velge mellom. Segregerte tilbud må aldri bli en selvfølge.

I den norske kirke er mennesker med funksjonsnedsettelse underrepresentert, og dette gjelder også for ungdomsdemokratiet. Ungdommens kirkemøte (2022) og Kirkemøtet (2023) har derfor fattet tydelige vedtak om at Den norske kirke skal være en kirke for alle og at en skal jobbe systematisk med likeverdig tilgjengelighet og tilhørighet. Det handler blant annet om å styrke deltakelse og representasjon av funksjonshemmede, styrke kompetanse, fjerne fysiske og ikke fysiske barrierer og å sørge for at kirken er en arbeidsplass som fremmer likestilling, inkludering og mangfold. Det er også tydelig uttalt at kirkens videre arbeid med dette må inkludere mennesker med utviklingshemming.

Den norske kirke ønsker å gi tilhørighet og å skape gode møteplasser og fellesskap (visjon 2022 – 2029). Det forutsetter at kirken endrer seg. Og det forutsetter at en spør og hører på de som per dags dato ikke blir hørt.

DEN NORSKE KIRKE
Ungdommens kirkemøte 2024

Økonomiske/administrative konsekvenser

Vedtaket har ingen umiddelbare økonomiske eller administrative konsekvenser.